

Obrazložitev k predlogu Akta o spremembah in dopolnitvah Akta o metodologiji za določitev regulativnega okvira in metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje

Agencija za energijo (v nadaljevanju: agencija) je na podlagi drugega odstavka 116. člena in četrtega odstavka 132. člena Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 60/19 – uradno prečiščeno besedilo, v nadaljevanju EZ-1) zadolžena za izdajo Akta o metodologiji za določitev regulativnega okvira in metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje (v nadaljevanju: akt). Akt, ki se nanaša na regulativno obdobje 2019–2021, je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 46/18, 47/18 - popr., 86/18, 76/19 in 78/19 – popr.

Skladno z določbo tretjega odstavka 409. člena EZ-1 enomesečna javna obravnava akta ni obvezna, saj so obravnavane spremembe posledica izrednih razmer zaradi razglašene epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) in sprememb zakonodaje. Zato agencija pred sprejemom sprememb in dopolnitev akta objavlja javno obravnavo, in sicer za obdobje od 6. maja 2020 do vključno 18. maja 2020.

Na podlagi razglašene epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) in Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (Uradni list RS, št. 61/20) ter Zakona o spremembah Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 43/19, v nadaljevanju EZ-1B) agencija s tem aktom spreminja in dopolnjuje določbe veljavnega akta, in sicer na naslednjih področjih:

1. Prevrednotovalni poslovni odhodki v zvezi s terjatvami do kupcev iz naslova omrežnine

Končnim odjemalcem lahko omrežnino zaračuna sistemski ali distribucijski operater ali tretja oseba, npr. dobavitelj za račun sistemskega in distribucijskega operaterja. Tako lahko dobavitelji z enotnim računom zaračunavajo električno energijo in omrežnino ter prispevke. S spremembo 114. člena EZ-1B pa dobavitelj v primeru enotnega računa za posamezno prevzemno-predajno mesto ne prevzema več obveznosti plačevanja omrežnine namesto ali poleg uporabnika sistema. Zato se v aktu določbe glede priznavanja prevrednotovalnih poslovnih odhodkov iz naslova terjatev iz oskrbe z električno energijo spremenijo tako, da se z regulacijo priznavajo izključno prevrednotovalni poslovni odhodki, ki se nanašajo na terjatve iz naslova omrežnine, ter da se v okviru odstopanj ti odhodki izračunavajo ločeno po osebah, ki zaračunavajo omrežnino.

V aktu se zaradi razglašene epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) nadaljevanju: epidemija COVID-19) in posledično pričakovanih likvidnostnih težav gospodarstva in prebivalstva za čas epidemije in tudi po njej zamejitev prevrednotovalnih poslovnih odhodkov v zvezi s terjatvami do kupcev iz naslova omrežnine v letih 2020 in 2021 poveča z 0,2 % na 0,4 % zaračunane omrežnine. Prav tako se omogoči prenos neizkoriščene zamejitve teh stroškov leta 2020 v leto 2021.

2. Drugi prihodki iz naslova državnih pomoči

Slovenski inštitut za revizijo je sprejel pojasnilo, da morajo organizacije, ki bodo na podlagi Zakona o interventnih ukrepih za zaježitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP) ali katerega drugega zakona ali predpisa pridobile kakršnokoli državno podporo od države ali lokalne skupnosti neposredno iz proračuna, prek organov države ali lokalne skupnosti oziroma prek drugih uporabnikov proračunskih sredstev za zaježitev ali odpravo posledic epidemije COVID-19, tako prejeta državno podporo izkazovati med drugimi poslovnimi prihodki.

Z namenom odprave nejasnosti agencija v 89. členu akta dodaja določbo, da sodijo državne pomoči na podlagi zakonodaje med druge prihodke in so tako namenjene pokrivanju upravičenih stroškov za dejavnost prenosnega in distribucijskega operaterja.

3. Določitev donosnosti v letu 2020

S spremembo stopnje donosnosti dejavnosti prenosnega in distribucijskega operaterja v letu 2020 agencija sledi določbi 102.b člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o interventnih ukrepih za zaježitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (Uradni list RS št. 61/20). Ta člen namreč določa, da mora agencija spremeniti splošni akt, s katerim določa metodologijo za določitev upravičenih stroškov elektrooperaterjev iz Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 60/19 - uradno prečiščeno besedilo) tako, da za leto 2020 priznana stopnja donosnosti znaša največ 4,13 %. Nadalje je določeno, da se ta stopnja določi v postopku odstopanj od tekočega regulativnega obdobja.

V nadaljevanju podajamo obrazložitev spremembe iz prej navedenega zakona¹: »Agencija za energijo je ob koncu leta 2018 distribucijskim in prenosnim operaterjem na področju električne energije za obdobje treh let (2019-2021) določila načrtovane stroške za opravljanje dejavnosti, ki se štejejo kot gospodarske javne službe. Mednje sodi tudi reguliran donos na sredstva, ki se izkazuje s stopnjo donosa v višini 5,26%. Pri določitvi stopnje donosa agencija upošteva specifičnost teh dejavnosti. Ker gre za izvajalce monopolnih dejavnosti, ki jim regulacija zagotavlja pokrivanje upravičenih stroškov (tudi donosa) z omrežnino, ki jo kot javno dajatev plačujejo odjemalci, so ta podjetja izpostavljena bistveno manjšim tveganjem kot podjetja, ki svojo dejavnost opravljajo na trgu. To se je pokazalo tudi v obdobju finančne krize med leti 2008 in 2013, ko se je podjetjem na trgu v povprečju donosnost znižala, medtem ko kriza na donosnost operaterjev ni bistveno vplivala. Čas epidemije COVID-19 je marsikaterega odjemalca električne energije postavil v finančno zahtevni položaj, ki se bo nadaljeval tudi po obdobju epidemije. Zaradi tega je potrebno zagotoviti, da se bremena posledic epidemije porazdelijo med deležnike na energetske trgu. Energija namreč za mnoga gospodinjstva in podjetja predstavlja pomemben del njihovih stroškov. Hkrati pa so operaterji izvajalci gospodarskih javnih služb, kjer velja načelo, da je pridobivanje dobička podrejeno zagotavljanju javnih dobrin. Posledično je potrebno zagotoviti, da odjemalci v času epidemije in v času ponovne oživitve gospodarstva z omrežnino operaterjem pokrivajo stroške, ki jim z izvajanjem te dejavnosti nastajajo, da pa odjemalci v teh razmerah niso obremenjeni še z zagotavljanjem dobičkonosnosti operaterjev. Zaradi tega mora Agencija za energijo ob upoštevanju posledic epidemije znižati priznano stopnjo donosa in jo upoštevati pri ugotavljanju odstopanj do izteka tekočega leta. Vsako znižanje upravičenih stroškov operaterjev namreč prispeva k blaženju posledic epidemije in oživitvi gospodarske dejavnosti v nadaljevanju, saj

¹ Obrazložitev 102.b člena iz dokumenta EVA 2020-1611-0042 z dne 21. april 2020

pomeni nižje stroške za odjemalce, industrijske in gospodinjske, med njimi so tudi zelo ranljive skupine. Hkrati pa je znižanje stopnje donosnosti pri elektro operaterjih nujno zaradi že sprejetega ukrepa znižanja omrežnine v obdobju od 15. marca do 31. maja 2020 (tj. oprostitev plačila omrežnine za obračunsko moč za gospodinjska in manjše poslovne odjemalce), ki za operaterje pomeni izpad prihodka. Za ta namen in zaradi jasnosti ter predvidljivosti se že v zakonu določi stopnja donosa 4,13%, ki ga je država kot lastnik družbe SODO določila v Koncesijski pogodbi za izvajanje gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije. Hkrati je ta višina stopnje donosa primerljiva z zahtevano stopnjo donosa po Uredbi o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS št. 60/06, 54/10 in 27/16). V vseh gospodarskih družbah, ki izvajajo regulirane dejavnosti na področju oskrbe z električno energijo, je država 100% ali pa večinski lastnik, dejavnost se izvaja v javnem interesu, javni interes pa se šteje kot nemotena, varna, zanesljiva in cenovno dostopna oskrba z energijo. Temeljno načelo, ki določa pravila delovanja gospodarskih javnih služb pa je, da je pridobivanje dobička podrejeno izvajanju dejavnosti, ki je v javnem interesu, slednje pa se še posebej odrazi v obdobju med in po zaključku epidemije, ko bo gospodarstvo potrebovalo čas, da si ponovno opomore in ko bodo številna gospodinjstva ostala z precej znižanimi prihodki, nekatera celo brez. Še vedno pa lahko operaterji zagotavljajo višji donos brez dodatne obremenitve odjemalcev, če znižajo stroške pod vrednost, ki jo regulator zameji, ali znižajo stroške, ki jih regulacija ne priznava«.

4. Stimulacija za brezplačno prevzeta sredstva

Pridobivanje brezplačno prevzetih sredstev vključno z denarnimi sredstvi za naložbe je pomembno za razvoj omrežja, hkrati pa razbremenjuje odjemalce. Pridobivanje brezplačno prevzetih sredstev namreč znižuje potrebo po omrežnini za izvajanje novih naložb. Aktivnosti za pridobivanje brezplačno prevzetih sredstev so še posebej potrebne v času izrednih razmer in ponovne oživitve gospodarstva po izrednih razmerah.

Agencija je v 76. členu akta z namenom spodbujanja elektrooperaterjev k aktivnejši vlogi na tem področju povišala stimulacijo za brezplačno prevzeta sredstva z 0,5 % na 2 % od neodpisane vrednosti sredstva na dan 31. december v letu, ko je bilo sredstvo predano v uporabo.

V Mariboru, 6. maja 2020